

RECERCA:
**ACCIÓ COMUNITÀRIA
EN MEDI OBERT**
ESTUDI DE CASOS

ABRIL 2018

Ajuntament de
Barcelona

**Recerca: Acció comunitària en medi obert.
Estudi de casos. Abril del 2018.**

Per encàrrec de:
Servei d'Acció Comunitària
Gerència de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Ajuntament de Barcelona

Realitzada per:
Antonio Alcántara Alcántara
Educador social i activista cultural. Especialitzat en temes de joventut, participació i treball comunitari. És professor associat a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona (UB). Tècnic de formació i participació al Col·legi d'Educatres i Educadors Socials de Catalunya. Col·laborador habitual del Departament de Foment de la Participació de l'Agència Catalana de la Joventut. Durant vuit anys ha estat coordinador de l'Àrea de Formació i Circ Social de l'Ateneu Popular 9 Barris. Col·laborador de diverses administracions, entitats i publicacions especialitzades. És autor del blog Educació Transformadora.
@antalcantara
alcantara.antonio@gmail.com
educaciotransformadora.wordpress.com

Agraïments especials a Glòria Ferrer i Ernesto Morales per les aportacions i les millores.

Les fotografies són dels projectes entrevistats.

El document està regulat per Creative Commons sota la forma CC BY-SA 3.0 ES <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/>.

Índex

Introducció	6
Metodologia.....	8
“A les places!” Cultura, comunitat i espai públic	10
“Fes Kiosk!” Una iniciativa d'acció social, educativa i comunitària.....	13
“El Rec Comtal es mou!” Projecte de dinamització comunitària entre Montcada i Reixac i Nou Barris	16
Servei de Dinamització Juvenil de la Franja Besòs de Barcelona	18
“A Peu de Carrer” de la Fundació Casal l'Amic	21
Joves al Medi Obert del Prat del Llobregat.....	24
Programa d'intervenció socioeducativa en medi obert a Irun, Guipúscoa	27
Taula comparativa entre els diferents projectes i les preguntes realitzades.....	30
Conclusions	33
Bibliografia	38

INTRODUCCIÓ

L'accés a la cultura, l'educació, l'habitatge i el treball, entre altres, es converteix en una odissea per a moltes persones i comunitats. L'estat del benestar no és capaç de garantir els drets de les persones i, alhora, el neoliberalisme converteix en mercaderia i en màxim benefici les necessitats bàsiques de la població. En aquest marc de desigualtats socials accentuades, apareixen comunitats que intenten organitzar-se a través d'una lògica de servei públic i de transformació social, molts cops impulsades des de les administracions i altres vegades des de la societat civil, i sempre buscant els espais de trobada entre la població, els serveis i l'Administració per construir corresponsabilitat i apoderament des de lògiques de treball col·lectiu.

Un dels llocs d'intervenció d'aquest tipus de projectes és l'espai públic. I no és estrany, perquè l'espai públic és un lloc privilegiat per veure de forma clara els canvis, les tensions i els conflictes propis dels canvis socials i econòmics. L'espai públic poden ser els espais oberts, com els carrers i les places; espais tancats, com els equipaments culturals, sanitaris, esportius i educatius, o bé els espais virtuals que ens dibuixen les noves tecnologies. Són espais vivencials, on no hi ha unes normes o protocols d'accessibilitat i que, per tant, permeten crear-ne de noves, adaptades a les persones que hi conflueixen. En definitiva, són espais on les persones es relacionen, aprenen i són; és a dir, llocs de relació social, de construcció col·lectiva carregada de valors.

És a l'espai públic obert on centrarem aquest estudi.

Des d'una perspectiva de diversitat cultural, les maneres diferents d'entendre'l i utilitzar-lo generen una interacció que, a vegades, pot entrar en conflicte. A tall d'exemple tots coneixem la parella que vol passejar i aturar-se un moment, o qui hi vol passar estones més llargues i fer-ne usos més intensius. A uns els molesten els joves que juguen al voleibol, amb la pilota que va i ve acompanyada de crits d'ànims. Ens trobem, la majoria de vegades, davant de situacions de coexistència i poques vegades de convivència entre maneres diferents de ser i estar en aquell espai, que, al cap i a la fi, és de tothom i de ningú.

Professionals com Edwin de Boevé i Philippon Toussaint (2012), de la Dynamo International - Street Workers Network, plantegen la metodologia pròpia de l'acció educativa al carrer a través de tres tipus d'accions:

- L'acompanyament individual, que consisteix a acompanyar les persones en diversos aspectes de la seva realitat, tant de manera puntual com més duradora, sigui per "petits problemes" o per dificultats més grans.
- L'acció col·lectiva, que consisteix a acompanyar grups de persones a través d'activitats diferents que afavoreixen la trobada i que enforteixen les relacions de confiança i els objectius socioeducatius.
- L'acció comunitària, l'objectiu de la qual és la mobilització i la participació dels ciutadans per promoure l'autonomia i el desenvolupament de la comunitat o de l'entorn.

Aquests tres tipus d'accions estan relacionades entre si. L'espai públic treballat des d'una lògica d'acció comunitària provoca que la comunitat tingui un paper protagonista com a agent educatiu per al canvi social. El treball comunitari al medi obert ha de permetre gestionar les necessitats de les persones i de les comunitats que l'utilitzen, posar en relació els recursos que hi treballen, directament o indirectament, i incorporar les persones com a protagonistes en la construcció de les qüestions que les afecten individualment i col·lectivament. Parlem de transformació social i, per tant, no se n'ha de reduir la definició a un simple lloc de pas o aparador consumista. És el sociòleg polonès Zygmunt Bauman (2007) qui planteja que, davant els moments que vivim, la societat civil ha de recuperar l'espai públic per decidir sobre allò que l'afecta. Aquest és el lloc on es poden generar imaginaris col·lectius.

L'acció en el medi obert implica sortir dels espais de treball tancats per apropar-se als espais naturals de relació. En aquest marc, diferents professionals com Roberto Pescador (2015) plantegen l'accessibilitat i la

proximitat com a elements bàsics que permetin construir el vincle educatiu, personal, col·lectiu i comunitari. Es tracta de coordinar recursos perquè les persones que utilitzen l'espai, de diverses formes, participin en la seva construcció d'una manera activa. Treballar des d'aquesta mirada ens obre el camí per arribar a les persones que no formen part de cap entitat o que no fan ús dels equipaments o altres serveis.

Des d'aquest marc és des d'on s'elabora aquesta proposta amb la voluntat de generar un procés que doni eines per millorar l'acció comunitària al medi obert. En aquest document trobareu un estudi de casos basat en set entrevistes transcrits de forma literal a sis projectes de Catalunya i un del País Basc. Posteriorment, trobareu una taula comparativa entre els elements analitzats i unes conclusions que recullen els elements clau i comuns als diversos projectes.

METODOLOGIA

Per elaborar aquest estudi de casos hem dut a terme un treball de camp. Hem fet una primera aproximació documental i hem consultat professionals que desenvolupen o han desenvolupat la seva tasca en el medi obert per poder identificar experiències que ens semblessin inspiradores o orientadores. D'aquestes experiències, hem identificat els elements clau i n'hem fet una anàlisi amb més profunditat a partir del contacte i les entrevistes amb professionals.

Els criteris per a la selecció de propostes han estat els següents:

1. Que hi hagués diversos municipis del territori català i un municipi de fora de Catalunya.
2. Que tinguessin una línia clara de treball comunitari.
3. Que hi hagués una diversitat de col·lectius, propostes i espais.

Les experiències analitzades han estat:

1. "A les Places!". Cultura, comunitat i espai públic al municipi de Granollers.
2. "Fes Kiosk!". Una iniciativa d'acció social, educativa i comunitària a Sant Boi de Llobregat.
3. "El Rec Comtal es mou!". Projecte de dinamització comunitària entre Montcada i Reixac i el districte de Nou Barris de Barcelona.
4. El servei de dinamització juvenil de la Franja del Besòs de Barcelona.
5. "A Peu de Carrer" de la Fundació Casal l'Amic de Tarragona.
6. Joves al Medi Obert del Prat del Llobregat
7. Programa d'intervenció socioeducativa en el medi obert d'Irun, a Guipúscoa.

Síntesi del treball de camp dut a terme per a l'anàlisi de les experiències

Experiència	Tasques desenvolupades
A les Places! Cultura, comunitat i espai públic	Revisió documental i entrevistes a organitzadors
Fes Kiosk! Una iniciativa d'acció social, educativa i comunitària	Revisió documental, entrevistes a organitzadors i visita presencial a l'experiència
El Rec Comtal es mou! Projecte de dinamització comunitària entre Montcada i Reixac i Nou Barris	Revisió documental, entrevistes a organitzadors i visita presencial a l'experiència
Servei de Dinamització Juvenil de la Franja Besòs de Barcelona	Revisió documental, entrevistes a organitzadors i visita presencial a l'experiència
A Peu de Carrer de la Fundació Casal l'Amic de Tarragona	Revisió documental, entrevistes a organitzadors
Joves al Medi Obert del Prat del Llobregat	Revisió documental i entrevistes a organitzadors
Programa d'intervenció socioeducativa en el medi obert d'Irun, a Guipúscoa	Revisió documental i entrevistes a organitzadors

Sobre aquestes set experiències formatives, hem sistematitzat la informació referent a alguns elements clau en un format d'entrevista i una taula comparativa posterior.

Els interrogants clau en els quals ens hem centrat han estat:

1. Per què sorgeix la iniciativa?
2. Quina és la finalitat del projecte?
3. Qui en són els destinataris?
4. Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?
5. Quina és la metodologia de treball?
6. Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte? Quins són els mecanismes de participació en el projecte?
7. Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?
8. Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

A continuació presentem l'entrevista de cadascuna de les experiències, així com un quadre resum sobre els elements clau que poden ser orientadors per a la nostra proposta.

1. "A LES PLACES!" CULTURA, COMUNITAT I ESPAI PÚBLIC A GRANOLLERS

Enllaç: <http://wp.granollers.cat/alesplaces/>

Entrevistada: Ariadna Estany és educadora de l'equip d'acció comunitària de Serveis Socials de l'Ajuntament de Granollers i ha passat per diversos estadis i encàrrecs dins el projecte.

Per què sorgeix la iniciativa?

El motiu és molt senzill: a l'estiu nosaltres, com a servei municipal, teníem poca feina. Tots els serveis i els recursos estaven tancats i nosaltres, com a educadors de carrer que érem en el seu moment, passejàvem i menjàvem pipes i veïem que a les places no hi havia gent. Ens vam preguntar: "Què passa? És que no es fan activitats a les places?". Vam pensar que era una oportunitat molt potent per construir relacions. I al voltant de l'any 2011 vam començar el projecte.

Quina és la finalitat del projecte?

El que nosaltres volem és potenciar l'espai públic perquè sigui més accessible i perquè hi passin coses. Es tracta de promocionar aquest espai i que hi tinguin lloc accions socioculturals, s'hi faci xarxa, etcètera. Volem aprofitar les característiques de la plaça per generar relacions. L'espai públic és un espai d'accés universal en el qual sempre trobem col·lectius diferents.

Massa sovint és només un espai de coexistència i contínuament ens preguntem com fer que ho sigui de convivència. Fem usos molt parcel·lats de l'espai i el que és difícil és interrelacionar-lo i que hi hagi convivència i coneixement mutu. Això és un procés llarg, un treball lent. Probablement allò al que podem arribar no són les expectatives que tenim. A vegades cal aterrar una mica i és aquí on ens adonem que hem d'apuntar vers uns objectius una mica més baixos.

Qui en són els destinataris?

El públic destinatari principal al qual ens dirigim d'una manera clara és la infància i l'adolescència. L'impacte arriba a altres col·lectius diferents, segons el territori. El que es procura és involucrar-hi tots els col·lectius. Per tant, els destinataris indirectes són la gent que estan a l'espai, les entitats veïnals, els grups informals, les escoles del barri, etcètera. Per treballar amb infants trobem que no hi ha tanta reticència; és més fàcil en comparació amb altres col·lectius, la mirada no està viciada. Amb la canalla, és tot més ràpid, més real. Hem detectat que els adults can-

vien dinàmiques quan es fan coses amb infants. Arribem als adults i les famílies a través dels petits i les petites. És un canal, perquè tots volem que els infants estiguin bé. És la idea de posar al centre els drets dels infants.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

L'impulsa l'Ajuntament des de Serveis Socials i en col·laboració amb altres serveis. Al principi hi va haver una col·laboració per part del servei de Joventut, però no és fins l'entrada del servei de Cultura i la posterior aposta a través del PAM que el projecte creix. És a partir d'aquell moment que s'hi sumen altres serveis de l'ajuntament com Educació, Participació i Joventut i es crea un espai de treball transversal.

En general, s'intenten aprofitar els espais de treball comunitari que ja hi ha al territori, però és complicat trobar aliats en el procés i sovint depèn del barri on aterri el projecte. La intenció tampoc és crear aquests espais de nou, sinó aprofitar els espais que ja s'estan desenvolupant al territori i mirar de crear sinèrgies.

Quina és la metodologia de treball?

Cada any fem coses diferents i intentem millorar. Prioritzem les accions de procés, que puguin tenir sentit en cada barri i que puguin ser vistes com a oportunitat. En els últims tres anys hem seguit aquesta línia:

- Aterrem en un barri i fem un petit diagnòstic (sociogrames, entrevistes, observacions, etcètera). Hi ha una part interna i una part més participada en la qual es realitzen diferents tipus d'activitats, amb diferents col·lectius, en diferents espais, etc.
- A partir de les dades i els resultats, fem una proposta d'activitats que respongui als resultats obtinguts.

La idea és que totes les activitats que es realitzen, sempre a partir del joc, tinguin un component de participació i autogestió, intentant evitar propostes que només responguin al consum d'activitats. Així doncs, s'intenta potenciar que els infants i adolescents siguin creadors d'activitats, productors de cultura, etc. Alhora, sempre intentem que les propostes que se'n deriven promoguin la interrelació entre col·lectius, la circulació pel barri, el coneixement dels recursos i espais amb alt valor, etc.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

Participen sobretot en el diagnòstic i, com a exemple, es pot posar el barri de Sant Miquel. Hi ha una part interna de treball tècnic amb col·lectius específics i una altra part a través d'accions a l'espai públic. Eren els nens i les nenes qui decidien què es feia en aquella plaça. Eren els qui ens estaven dient què passava i què es feia. També participen en la construcció i en la valoració.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

Cada any varien i no hi ha una activitat estrella. En general hi ha gran varietat de continguts que es treballen. Des de temes més artístics com la música o el ball fins a disciplines vinculades a l'esport o a les ciències. La gràcia del projecte és que es treballa de forma transversal entre diversos serveis la qual cosa implica que cadascú té afinitat i vinculació amb diversos col·lectius i això aporta una gran riquesa al projecte.

S'han realitzat activitats vinculades a temes científics que han realitzat diferents instituts de la ciutat, activitats de fotografia realitzades per l'associació fotogràfica del barri de Sant Miquel, una gimcana organitzada per les diferents entitats i col·lectius del barri, activitats de circ organitzades per grups de joves, activitats i jocs realitzats pels infants dels centres oberts de la ciutat, i processos de diagnòstic, disseny i construcció de jocs realitzats pels propis infants.

L'"Artefacte" ha estat una de les activitats més elaborades perquè ve d'un treball molt profund al barri que s'ha realitzat amb els infants. A través de les activitats de diagnòstic participat amb els infants, a peu de plaça s'extrauen les conclusions del que es vol que passi a la plaça. El resultat són: jocs d'aigua, esports i activitats infantils. Aquests tres temes s'organitzen i es materialitzen amb la creació de 3 contenidors que contenen diferents jocs vinculats a l'interès. Alhora, el procés inclou als infants en tant que són ells mateixos

els que dissenyen els jocs i s'ocupen a posteriori de muntar i dinamitzar els jocs. Així doncs, cada contenidor conté les peces i els elements necessaris per a la construcció d'aquests jocs:

- Esports: tubs de PVC que es converteixen en porteries, cistelles de basquet, xarxes de bàdminton, raquetes, pilotes, etcètera.
- Jocs d'aigua: paraigües amb un sistema hidràulic que serveix per fer jocs d'aigua, petits jocs d'aigua fets amb materials reciclats, esponges, etcètera.
- Jocs infantils: tubs de PVC per construir una caseta infantil, teles, cotxes i joguines de fusta que han construït els infants mateixos, etcètera.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Per la part de Serveis Socials, el nostre equip deixaria de ser referent a l'espai públic i en qüestions d'infants i de barri. Perdríem visibilitat de cara a la comunitat. Molta gent ens coneix, sobretot els infants. Costaria més poder-hi arribar.

Desapareixeria una plataforma per permetre la convivència, un mecanisme per fer barri. Deixaria d'haver-hi espais perquè hi tinguin lloc situacions diferents, un espai en el qual s'esdevingui allò inèdit.

2. "FES KIOSK!". UNA INICIATIVA D'ACCIÓ SOCIAL, EDUCATIVA I COMUNITÀRIA A SANT BOI DE LLOBREGAT

Enllaç: <http://circulacultura.cat/iniciatives-2/practiques-artistiques-participacio-i-canvi-social/>

Entrevistada: Georgina Dezcallar i Vicky Laguía, educadores socials.

Per què sorgeix la iniciativa?

Sorgeix l'any 2015 des d'un grup d'estudiants del grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona. En el transcurs dels estudis del grau, trobem que a la universitat no podem posar en pràctica molts plantejaments socioeducatius que estem descobrint. Durant el tercer curs del grau ens assabentem d'un concurs a Sant Boi de Llobregat, en el qual, com el seu nom fa entreveure, s'ofereixen espais buits o en desús de la ciutat per desenvolupar-hi projectes. Un d'aquests espais és un quiosc que es troba a la plaça de la Generalitat de Sant Boi de Llobregat. Nosaltres volíem explorar l'educació social als espais públics, és a dir, als espais oberts. Ens interessava l'espai públic com a espai d'acció socioeducativa, de relació i d'experimentació. Ens vam presentar a aquest concurs i, al cap d'alguns mesos, vam aconseguir la cessió municipal d'aquest espai del mig de la plaça. En aquest moment neix Circula Cultura com a associació que vol promoure l'ús de l'espai públic com a medi educatiu.

Quina és la finalitat del projecte?

Hi ha una voluntat d'aprofitar i potenciar l'espai públic entès com a medi educatiu i social. Com a equip, ens mou obrir circuits tancats o repetitius per generar noves relacions i nous esdeveniments culturals accessibles a tothom. Quan generem una activitat a l'espai públic, canviem la relació amb l'entorn i això dona sentit a la iniciativa. Així, considerem que posant el quiosc a disposició dels veïns i les veïnes podem contribuir a exercir el dret a l'ús i la participació de la ciutat, en aquest cas, al de la plaça més propera. L'espai és de tothom i, per tant, hi coexisteixen persones diferents amb voluntats o interessos diferents. Considerant això, el nostre objectiu és conviure amb aquests interessos i subjectivitats des del respec-

te a les diversitats d'usos. Cadascú ha de trobar el seu espai i també cadascú és lliure de caminar en la companyia de qui vulgui.

Qui en són els destinataris?

En aquest sentit, intentem ser molt obertes, perquè les propostes pretenen plantejar-se per a tots els veïns i les veïnes de la plaça, des de persones adultes fins a infants, adolescents i joves o gent gran de cultures i procedències diverses. Sí que és cert que una gran part de l'oferta és per a infants, perquè el plantejament de l'activitat atrau més la franja d'edat que va de 5 a 11 anys. Principalment, pensem en infants perquè són els qui més ocupen la plaça; per tant, per començar, ens ha estat més fàcil establir-hi un vincle. També fem altres activitats per a altres franges d'edat, unes activitats que, ja sigui pel plantejament o la temàtica, són més atractives per a persones més grans.

Al llarg d'aquests anys hem vist que treballar amb infants té un valor afegit. És a dir, contribueix a fer que, en el seu present, els infants ja puguin experimentar sobre com apropiat-se els espais i participar-hi des de petits. Això genera noves relacions entre veïns i veïnes, amb l'entorn i amb el barri. La idea és generar accions que transformin l'espai en quelcom més familiar i que incitin a utilitzar-lo d'altres maneres.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

Al llarg d'aquests anys hem promogut activitats de curta durada amb pressupostos més limitats, fets des del voluntariat dels membres de l'equip i compaginant la gestió de l'associació amb les nostres feines. Però, en paral·lel, estem impulsant altres iniciatives fruit de la nostra participació en els espais comunitaris ja existents al territori, com ara comissions temàtiques a través del Pla de desenvolupament comunitari.

Cal esmentar que, per a aquest impuls inicial, vam obtenir el suport del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya i ens agrada reconèixer que vam rebre un premi que ens va permetre cobrir les primeres despeses i constituir l'associació Circula Cultura l'any 2015. D'altra banda, també cal fer constar el suport de l'ajuntament del municipi pel que fa a les reparacions de l'espai del Kiosk i a la difusió del projecte, entre altres recursos.

Quina és la metodologia de treball?

Vam arribar a un lloc i cap de nosaltres érem del territori. Per tant, desconexíem les dinàmiques de l'entorn. Al principi, el que vam fer va ser construir la nostra pròpia oferta d'activitats des de l'espai del Kiosk. En aquest camí, hem anat coneixent molta gent: infants, joves i adults que ens ha donat pistes per anar definint les activitats. Recordem que nosaltres normalment no disposem d'un grup estable de treball; els grups es creen en un moment puntual i quan acaba l'activitat desapareixen. Això és, en part, un avantatge i, alhora, ha suposat una dificultat tècnica i d'organització que hem après a resoldre amb l'experiència. Una de les maneres de resoldre, una mena de xarxa o d'estructura que aglutinés les persones que solen participar en les activitats o bé en són col·laboradores puntuals o estan interessades a donar-hi suport en moments determinats.

Des de la nostra perspectiva com a educadores socials, considerem que treballar des de l'acció comunitària vol dir mirar més enllà de la teva proposta i activitat. Així doncs, vam començar a participar en diversos espais comunitaris que ja existien al barri. D'aquesta manera, vam començar a fer-nos familiars per als veïns i les veïnes de la plaça i pels referents tècnics de l'Ajuntament i d'altres entitats. Així, hem entrat a formar part de la xarxa social del territori i hem recollit, de fonts diverses, idees, maneres de fer, suggeriments, necessitats, etcètera. Per aconseguir-ho, hem anat convidant persones del territori que tenien propostes i les hem portat al Kiosk o hem obert l'espai perquè altres entitats del territori hi fessin activitats. Finalment, un altre element clau de la forma de treballar és cooperar amb altres entitats que tinguin interessos compartits i conjuntament pensar projectes que posin en joc l'educació, la cultura i l'espai públic.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

De moment, creiem que no podem dir que sí. Perquè, si bé és cert que en alguns moments hem obert espais per decidir entre totes alguna activitat concreta o hem decidit com decorar l'espai conjuntament. Ens

hem adonat que això requereix tenir una estructura personal i de difusió sòlida, constant i planificada per rebre propostes i articular-les. De moment, no hem pogut estructurar ni consolidar un espai de cogestió amb veïns i veïnes, però la nostra idea és arribar a crear-lo.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

Nosaltres sempre hem intentat treballar per oferir continguts culturals diversos. Per exemple, hem creat el conte del Kiosk i espais de lectura col·lectiva de contes, hem fet intercanvi de contes i convidat il·lustradors i il·lustradores del territori o hem fet sessions de contacontes, etcètera. Però també hem explorat altres activitats de construcció de memòria de la plaça, a través de la ràdio, amb joves del barri. A l'estiu, es posen en marxa les sessions de cinema al Kiosk per a tots els públics, on hem prioritzat projectar productes audiovisuals dels quals poguéssim convidar l'equip de realització o producció per fer el col·loqui.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte?

Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Valorar l'impacte és difícil. Podem dir que, d'ençà que vam començar, no hem parat de rebre propostes i col·laboracions amb diversos agents del barri. També podem dir que els nens i les nenes i les seves famílies repeteixen activitats i cada cop hi participen més. A més, hem contribuït a ampliar les ofertes d'activitats del barri en aquella plaça. És a dir, hi hem donat més usos. Tenint en compte que molts veïns i veïnes tenen una percepció negativa d'aquesta plaça des de fa anys, volem creure que el projecte i totes les persones que hi han participat hem contribuït a fer que aquesta percepció canviï, perquè en els darrers anys hi ha diverses persones, tant de la xarxa associativa com veïns i veïnes, que aposten per la plaça. Així doncs, el nostre repte és seguir circulant i cada cop amb més persones!

3. PROJECTE DE DINAMITZACIÓ COMUNITÀRIA ENTRE MONTCADA I REIXAC I NOU BARRIS

Enllaç: <https://www.facebook.com/reccomtal/>

Entrevistat: Raúl Argüelles, integrador social i coordinador de l'equip tècnic del projecte.

Per què sorgeix la iniciativa?

Sorgeix d'una necessitat comunitària. Sorgeix de l'entorn veïnal de la zona situada entre Can Sant Joan (Montcada i Reixac) i Vallbona (Nou Barris, Barcelona). Alguns veïns el defineixen com la perifèria de la perifèria. Primer es va reformar l'espai a partir de la reivindicació veïnal i es va fer l'obra de millora (2013-2016). Estava en mal estat i abandonat. Des de feia anys, estava en males condicions per usar-lo i no afavoria la vida comunitària i veïnal. El Rec Comtal és un patrimoni històric. És la mina d'aigua que va abastar la ciutat de Barcelona fins entrat el segle XX. Una vegada arreglat, a fi que la gent se'l faci seu, generar cohesió i evitar mals usos, es proposa un projecte socioeducatiu durant l'any 2017. L'espai pateix un ús abusiu, sobretot a l'estiu, quan es converteix en zona de pícnic i bany. És un rec amb aigua que s'utilitza com espai d'esbarjo i on es generen alguns mals usos com consum de tòxics o el llançament d'objectes a l'aigua i al terra. Per això el projecte es realitza durant l'estiu, tot i que es vol ampliar a la resta de l'any en properes edicions.

Quina és la finalitat del projecte?

La finalitat és dignificar l'espai, promoure la relació veïnal, recuperar la memòria històrica, generar activitat econòmica des del barri i per al barri, afavorir la participació veïnal, l'economia social i solidària i generar ocupació per a joves del territori. Són zones molt afectades per la crisi, amb un alt nivell d'atur.

Qui en són els destinataris?

Són els veïns i les veïnes dels barris de Can Sant Joan i de Vallbona, així com totes les persones que fan ús d'aquell tram del Rec Comtal. Fem activitats familiars, destinades a infants i joves i també orientades a gent

més gran, que poden aportar-hi un valor històric a través de records, documents i vivències pròpies. Treballar amb infants té un valor afegit: fas futur i és més fàcil i, alhora, facilita l'accés a pares i mares, de manera que hi apropa els adults. Quan treballes amb infants, tots volen que els menuts estiguin bé i, per tant, tothom canvia perquè tot estigui bé. S'és menys *dominguero* per ser més participatiu.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

La impulsora és l'AVV de Montcada Can Sant Joan, que duu a terme una taula comunitària a l'entorn de l'espai en el qual participa el veïnat dels dos barris, que presenten un projecte de dinamització de l'entorn. Gestiona el projecte la Fundació Jovent i el finança el Consorci del Besòs.

Quina és la metodologia de treball?

L'equip, que ha estat format per sis dinamitzadors, quatre dels quals són joves del territori que han estat formats per la Fundació Jovent de Ciutat Meridiana com a monitors de lleure, s'ha centrat en desenvolupar el projecte en diversos passos:

- Pas 1: Prospecció del territori, la zona, els veïns i veïnes, les entitats i les persones usuàries de l'espai.
- Pas 2: Apropament a aquestes persones i entitats, xerrar-hi i presentar-los el projecte.
- Pas 3: Recollida de propostes mitjançant un programa d'activitats i converses directes.
- Pas 4: Disseny i posada en pràctica de l'activitat.
- Pas 5: Avaluació, que alhora serveix per fer noves propostes.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

Tenim espais informals per recollir propostes. Alhora vam oferir que la gent preparés el disseny i la realització de l'activitat. Per exemple, amb la tertúlia de *las lavanderas*.

Al voltant del projecte es va generar un espai amb entitats per decidir com havia de ser. El límit va ser que començàvem al final de juny i acabàvem al final de setembre. Ha estat molt ràpid i, en ser el període de vacances, s'ha limitat una mica la participació. Molta gent no hi era. De totes maneres, el fet que l'impuls fos veïnal i que s'hi impliquessin entitats i veïnat ha facilitat caminar vers la taula comunitària on es fa el seguiment del projecte.

No es feia un seguiment personal educatiu, sinó que sempre es feia la feina en grup, i intentàvem que, dins l'espai del Rec Comtal, tothom hi tingués el seu lloc o que s'hi barreguessin, si volien. Es tractava d'afavorir la transformació d'un espai de coexistència en un espai de convivència i participació.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

- Culturals: recollides de fotografies, passi de documentals, xerrades.
- Esportius i de joc: futbol, voleibol i jocs tradicionals, com el joc de la mota, etcètera.
- Mediambientals: dibuixos amb històries, tallers de menjar saludable, nius d'ocells, etcètera.

Les activitats estrella van ser l'activitat d'obertura, que va ser un programa de ràdio al mateix Rec Comtal, i la de tancament, que va ser una festa durant tota la tarda.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Es perdria l'apropament entre la comunitat gitana i la resta del veïnat i la seva participació en el projecte. Es perdria la participació d'institucions oficials. No es donaria tant de valor al Rec Comtal com a patrimoni. La gent s'hi sent identificada.

L'espai no estaria tan valorat i estaria menys cuidat. Hi hauria més conflictivitat, més vandalisme i hi hauria dinàmiques poc constructives. Es perdria la implicació del veïnat i els llaços que s'han generat. Es perdria el sentit de pertinença al voltant del Rec.

4. SERVEI DE DINAMITZACIÓ JUVENIL DE LA FRANJA BESÒS DE BARCELONA

Enllaç: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100012575895406>

Entrevistat: Rubén Toro és part de l'equip que treballa al medi obert i als equipaments del servei de dinamització juvenil de la Franja Besòs del districte barceloní de Sant Andreu del Palomar.

Per què sorgeix la iniciativa?

El servei neix l'any 1998 arran de les demandes sorgides del territori i ha anat passant per diverses fases fins a l'actualitat. Hi ha un context en el qual no hi ha una figura que acompanyi el jovent en els seus projectes de vida des de la diversitat i la igualtat d'oportunitats.

Fem un treball vinculat als espais joves del territori per poder formar i apoderar i perquè els joves hi puguin participar més enllà dels seus espais de referència. Aquí és on s'obre la idea de medi obert. No estem en un espai físic, treballem amb la resta de l'equip educatiu. Aquest equip sí que té un espai de referència i està format per tres parelles educatives que dinamitzen les tres sales joves de cada barri. És cabdal el treball de vinculació amb el jovent que es fa des d'aquests espais a l'hora de dissenyar i desenvolupar els projectes adreçats als joves. Des d'aquí s'estableix una relació diària que permet estar al corrent del que es cou en tots els àmbits que afecten el jovent del barri.

Ens trobem en un moment històric molt concret en el qual té lloc un canvi urbanístic amb el Pla de barris, i des de l'Administració s'hi dediquen molts esforços. Alhora, al territori encara tenim els mateixos problemes que abans del Pla de barris: assetjament escolar, racisme, discriminació, territori amb sentiment propi que no se sent part de la ciutat o atur juvenil molt elevat.

Quina és la finalitat del projecte?

Es tracta de desenvolupar projectes comuns des de la participació en la comunitat.

Volem participar en la construcció dels seus projectes vitals, i afavorir la formació i la participació, i fer que recuperin itineraris educatius.

Les problemàtiques en què treballem tenen a veure amb la vulnerabilitat social i això incideix en les condicions de vida del jovent. És un tema de drets, de vulnerabilitat. La crisi ha estat molt forta. El jovent vol canviar

l'entorn i es troba que sovint no pot participar en les transformacions del barri. També treballem per treure estigmes, i aquí intentem agafar la seva veu per poder-los entendre i actuar. També treballem en temes d'assetjament escolar als instituts.

Qui en són els destinataris?

La gent jove de la Franja Besòs, des de primer de secundària fins a 25 anys, tot i que esporàdicament fem projectes amb sisè de primària. Cada cop la franja d'edat és més baixa. Hi ha problemàtiques que baixen d'edat, com ara en la convivència en la diversitat, en la prevenció, en el consum de tòxics i en la cura de l'entorn, i es dona protagonisme als processos del seu barri.

De retruc, també treballem perquè es vinculin a la seva comunitat a través d'entitats, recursos i serveis del territori, per fer que aquests darrers vegin oportunitats per delegar coses del barri en el jovent, que les associacions els vegin com a positius. Així trenquem l'estigmatització de l'adult vers el jove i a l'inrevés. Així poden passar a formar part de la comissió de festes o del grup de disseny del parc, entre d'altres. Formen part de la comunitat.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

L'impulsa el Districte de Sant Andreu. Sentim molt de suport per part dels responsables dels districtes. També rebem suport a través del vincle amb les entitats. No és el mateix arribar-hi tot sol que anar acompanyat del personal tècnic del barri, la directora de l'escola bressol o de l'AVV. És crucial el treball en xarxa amb tots els serveis del barri.

Quina és la metodologia de treball?

En la part utòpica, som animadors socioculturals. Volem generar i multiplicar projectes i fer que funcionin de manera autònoma i que els liderin altres joves. Partim d'una realitat i apliquem la nostra metodologia.

També aprofitem les demandes del jovent per poder ser un suport perquè hi diguin la seva. Ho podem fer a través de l'art, la salut, l'esport, etcètera. Sempre amb perspectiva integral i interseccional.

- Pas 1: No fem ruta pel barri. No busquem, ja sabem on són. Si ja els coneixem, els pregunto com estan, pel germà, pel gos. Ells demanen molt que els preguntis com estan.
- Pas 2: Si es pot, se'ls convida a fer petar la xerrada a la sala o al carrer per poder fer alguna activitat. Llancem el guant. Si no el recullen, hi continuem insistint. Ells saben què els agrada, així que imaginació al poder.
- Pas 3: Consolidar i mantenir la confiança. Si se t'han acostat per preguntar-te coses, és quan ho veus. Som allà com a referents. I hem d'estar atents per poder derivar-los on toqui, des de temes de sexualitat fins a altres necessitats. Sobretot, no els hem de dir què han de fer i què no poden fer.
- Pas 4: Suport d'altres agents. El jovent han d'entendre que tu els deixes amb altres agents, però que no estàs traïnt la seva confiança. No pots ser pesat, no has de preguntar a un xaval com ha anat. Ja t'ho dirà, si vol. Una vegada, ha pres la decisió de deixar-se acompanyar, hem de reforçar-la sense entrar en la intimitat.
- Pas 5: El pas comunitari. Si detectem un grup de joves que està consumint i veiem que és una cosa puntual, intentem treballar-ho per allà on passen els xavals. Per exemple, amb el futbol i l'escola. I intentem que els xavals siguin part de la solució. Avisem la xarxa, activem els espais de treball sobre aquest tema en els diversos llocs i intentem ser amb ells per treballar el tema. Socialitzem la solució.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte? Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

Sí. En ser dos educadors i tenir quatre o cinc espais de joves, ho podem fer. Podem treballar a partir d'espais comuns, com la rua de Carnestoltes, acompanyant el cicle festiu, etcètera. Fem que siguin protagonistes de l'espai públic i de tot el que hi passa. I hi ha activitats que es modifiquen segons el que diuen els joves.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

Per exemple, a Bon Pastor hi ha el grup d'Urban Dance de la Sala Jove, el Masterchef a la Sala de Baró de Viver, el grup de noies de la Sala de Trinitat Vella, el Teatre de les Oprimides als instituts dels tres barris, etcètera.

Utilitzem el calendari festiu, els esports, els llenguatges artístics, jocs populars o *mainstream*, com la Play Station, la salut o la formació.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Són espais de protecció i cures on el jove entra en relació amb el territori. Es perdria un nexa important amb la comunitat educativa, amb el barri. Els joves es deixarien de sentir protagonistes del territori. Sense el servei, hi hauria un grup de joves que no estarien acudint a un espai lúdic i pedagògic i no tindrien un lloc per parlar de tots els temes que hem comentat. Ara es poden treballar discriminacions i conflictes amb més confiança. Es perdria una antena i una eina d'acció directa per a la resta de serveis i entitats del territori.

5. "A PEU DE CARRER" DE LA FUNDACIÓ CASAL L'AMIC DE TARRAGONA

Enllaç: <http://casalamic.org/que-fem/accio-comunitaria/>

Entrevistat: Albert Arnavat Castilla, integrador social i referent del projecte de medi obert.

Per què sorgeix la iniciativa?

Es va iniciar l'any 2003 aproximadament. Es va detectar que hi havia una població que no arribava a cap recurs i que no prenia la iniciativa per arribar-hi. Aleshores, es va decidir activar el recurs de medi obert. Estem als barris de Ponent de Tarragona, concretament al Camp Clar. Aquests barris estan separats del centre de Tarragona pel riu Francolí, la circumval·lació i un petit polígon industrial. És una barrera arquitectònica que facilita que quedin exclosos de les dinàmiques de la ciutat. Aquests barris van néixer amb la immigració espanyola dels anys quaranta, cinquanta i seixanta, com a barriades on, més tard, es van fer habitatges de protecció.

Quina és la finalitat del projecte?

A l'inici, des de la Fundació Casal l'Amic, hi anàvem a conèixer-los i a integrar-nos en les dinàmiques del barri per veure què s'hi podia fer. Primer, teníem converses i fèiem una detecció de necessitats i, després, ho dinamitzàvem de forma comunitària. Era treball en medi obert en la seva globalitat. En els últims anys el pressupost ha minvat, ja que la Generalitat ha deixat de finançar una part del projecte i actualment només ens finança l'Ajuntament de Tarragona i el seu encàrrec ha canviat. Ara simplement hem d'actuar com a agents derivadors i el treball comunitari queda de banda. Penso que hauríem de posar més esforços perquè l'educació en medi obert es conegués i s'entengués millor, ja que fins ara les institucions no veuen tot el potencial que pot aportar aquesta metodologia. Ara, principalment, les dades que se'ns demanen són a quantes persones arribem, quantes derivacions fem i si tenen èxit.

Qui en són els destinataris?

Els destinataris principals són infants, adolescents i joves. Ara estem donant voltes al tema, amb aquest canvi d'encàrrec. Si només hem de derivar i ja no hem de fer acompanyament educatiu ni dinamització comunitària, hem de plantejar de nou el projecte i la població diana. Ens toca obrir-nos a qualsevol persona que fa vida als barris on actuem. Penso que, en concret, el treball amb infants a l'espai públic permet canviar la dinàmica de l'espai en positiu. Els canvis el xip, fas que, al carrer, també s'hi generin experiències positives. A través dels infants arribem a la família i podem establir dinàmiques d'una forma més fàcil i eficient. És la manera d'arribar-hi i aconseguir canvis positius.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

Principalment, el projecte tira endavant gràcies a l'equip tècnic de la Fundació, actualment la Natàlia i jo. Després hi ha la part de Sinergia, arran de la unió amb aquest paraigua d'entitats fa aproximadament quatre anys, que s'encarrega de la part administrativa i de gestió. Finalment, rebem el finançament de l'IMSST (Institut Municipal de Serveis Socials de Tarragona). Lamentablement, no hi ha el paper de la comunitat en l'impuls del projecte; és una qüestió que ens hauríem de replantejar.

Quina és la metodologia de treball?

Tenim tres línies d'actuacions:

- La bàsica: són les rutes de carrer. Sortim quatre dies a la setmana, de dimarts a divendres, de 17.00 a 19.00 h. Dos dies fem Camp Clar i els altres dos dies fem Torreforta. Ajuntem barris per optimitzar-ho, ja que alguns són petits i la població es mou fàcilment entre uns i altres. L'objectiu és generar vincle, establir converses, detectar necessitats i fer derivacions i, si ho veiem necessari, se'ls demana que vinguin als locals de la fundació a l'espai Infocarrer. En aquest horari mirem de fer les dinamitzacions en carrers i places, on treballem en temes diversos, com les emocions, la salut percebuda, etcètera. Ara, sobretot es fan per establir nous vincles i mantenir els que ja tenim. Els membres de l'equip tenim poques hores i mirem que siguin fàcils de planificar, executar i avaluar.
- Infocarrer: Espai obert que fem dos dies a la setmana de 19.00 a 20.00 h al local de la Fundació, tot i que l'horari el podem adaptar a les necessitats de la persona. És un espai de treball més tranquil, que dóna continuïtat a les converses espontànies del carrer per poder concretar i ser més eficients pel que fa a les demandes, tant explícites com implícites, i sempre tenir la visió de derivar d'una manera eficient.
- EDUCO: S'ha iniciat fa un any. EDUCO treballa en xarxa en l'àmbit estatal per promoure drets, deures i polítiques del bon tracte a la infància i l'adolescència. Ens financen un projecte amb adolescents i, alhora, nosaltres participem en la comissió estatal d'acció en el medi obert. Les entitats que participen en la comissió de carrer d'EDUCO són: Valdocco (Huelva), GREC (Palma de Mallorca), ASECAL (Salamanca), Fundació Casal l'Amic (Tarragona) i, evidentment, EDUCO. Aquest grup d'adolescents s'ajunta un dimecres a la setmana de 19.00 a 20.30 hores i són deu noies. Es buscava que tinguessin iniciativa i interessos per dinamitzar el barri. Hi venen perquè estan motivades i això és el que assegura l'èxit d'assistència i compromís. També es treballen les necessitats individuals a través d'un PEI com a eina per planificar activitats.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

Concretament, amb el grup d'adolescents tenim com a objectiu apoderar el grup perquè dinamitzi el barri. Per posar exemples, preparem una activitat en què col·laboraran per ajudar a disfressar i pintar els nens i les nenes del centre obert de la fundació. El meu paper és d'acompanyament i orientador. Les activitats les decideixen elles. Ara ha sorgit la idea de fer fotos del barri i, alhora, de la part més turística de la ciutat. Jo busco l'espai, el pressupost, etcètera. Les idees i l'execució són seves. La idea és que el 2019 rodin soles. També estan preparant activitats en altres centres oberts de l'Ajuntament i amb vista al curs vinent la intenció és saltar als carrers i les places a fer activitats obertes per a tota la població.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

"Formi-guejant" era un projecte molt interessant. A través d'un vessant socioartístic es treballaven les emocions i la salut percebuda. S'ha fet als carrers, a les escoles i al centre obert de Bonavista dels barris de

ponent, però actualment ha quedat paralitzat per la reducció del pressupost. Tenim una acció ja típica que ens permet conèixer molts joves: el Torneig de futbol al carrer. Ens va molt bé per establir vincles i contactar amb població masculina. Tots són equips amb nois del barri i el que guanya el portem al camp del Barça. Per a ells això és un reclam espectacular.

Com a repte tenim que per conèixer població femenina ens costa pensar en activitats o dinamitzacions que els cridin l'atenció. Sí que fem un taller de maquillatge, però tampoc ens ofereix un volum de població femenina que ens sembli acceptable. A través de dinamitzacions, també treballem altres àmbits de la persona. Un exemple que estem preparant ara és una dinamització per treballar l'emoció de la por, i mirem que, a banda de conèixer gent nova, cada dinamització tingui algun objectiu concret per fer que l'acció socioeducativa sigui més eficient. L'equip tècnic de l'Oficina Jove de Salut de l'Ajuntament de Tarragona ve a fer ruta amb nosaltres dos cops al mes. Prepara una dinàmica fàcil de fer als carrers per treballar objectius centrats en gènere, sexualitat, drogues, etcètera i això es fa amb l'objectiu general de prevenir conductes de risc.

Tal com tenim el projecte, es tracta simplement de donar sortida a les seves demandes. Sí que és veritat que ho mirem de fer a través de converses; per posar un exemple, el torneig de futbol de carrer anual ens permet ajuntar població magrebina amb població d'ètnia gitana, que solen estar enfrontades. I, sí, hem de mitjançar en conflictes, però anem cap a la convivència, tot i que arribem fins on arribem. La majoria de vegades és només una coexistència; igualment, si els joves estan junts en una dinamització i després es troben en un altre lloc del barri, es veuen i es diuen adeu en comptes de mirar-se malament, ja hem aconseguit un canvi cap a la convivència.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Un exemple molt fàcil: la setmana passada Serveis Socials no hauria conegut un cas de risc greu. Arribem a gent que no assisteix a cap recurs. Sense aquest projecte, hi hauria persones que estarien en desamparament institucional. I, de tota manera, no ho cobrim tot, no arribem a tothom. Cal invertir-hi més esforços. Sobretot, som una antena. Confluències entre grups, relacions entre joves, generació de convivència, relacions positives a l'espai: relacionem grups diferents i trenquem esquemes. Per exemple, sense les rutes de salut, no hi hauria educació en la prevenció de conductes de risc per a nois i noies que deixen d'anar a l'institut molt aviat. Coneixem gent nascuda a Catalunya que tenen 20 anys i no saben escriure ni el seu nom. És gent que viu en paral·lel a la societat. Si no anem a buscar-la, la deixem totalment de banda. És un tema de drets.

Com a repte, penso que hem de fer més difusió dins del camp social i que hem de donar a conèixer aquesta metodologia. Ens trobem que no s'utilitza i no es té clar perquè ha de poder servir el treball educatiu en medi obert. És una eina molt potent que està poc explorada. També veiem la necessitat de tenir eines de registre eficients. Fa tres mesos que estem fent un diari de camp. Tenim un document en Excel que ens ha de servir per saber a quantes persones arribem i per a diversos càlculs automàtics. Abans podíem comptar les intervencions que fèiem, però no eren igual al nombre de persones a les quals ateníem. Ara, aquest Excel ens dona tota la informació que necessitem. Volem conèixer altres projectes que estiguin treballant amb aquesta eina o saber com sistematitzen la informació.

6. JOVES AL MEDI OBERT DEL PRAT DEL LLOBREGAT

Enllaç: <http://www.elprat.cat/persones/jovesprat>

Entrevistada: Cecília de Gracia, psicòloga, coordinadora i educadora del projecte.

Per què sorgeix la iniciativa?

S'inicia en el 2014 a través d'una petició directa dels Serveis Socials de l'ajuntament que es fa a l'associació Saó Prat amb una parella d'educadors. L'ajuntament havia detectat una sèrie de dinàmiques disruptives al transport públic, places i als centres cívics de la ciutat i no sabien com gestionar-les. Hi havia una sèrie de conflictes. La dinàmica dels joves xocava amb la del centre. A l'inici, l'equip d'educadors fa una radiografia de la situació identificant els tipus de joves, fent més treball de camp i passa més temps al Centre Cívic Ribera Baixa (aquí s'amplia l'equip amb una tercera persona), perquè és on s'aglutinaven més joves. Fet que va permetre detectar necessitats i generar vincle amb els joves.

El projecte es va consolidant, es fa acció socioeducativa en més espais públics de la ciutat i es van generant activitats i alternatives per i amb els joves. En el 2016 el projecte s'integra en el servei de joventut en el marc del Pla Local de Joventut, la qual cosa permet fer una coordinació més directa amb els tècnics dels diferents equipaments municipals, així com el reconeixement de la intervenció socioeducativa integral amb els usuaris.

En el 2017 finalitza el vincle de conveni amb l'entitat i surt a concurs el projecte com a "Joves al Medi Obert" i l'associació CEPS guanya la gestió conjunta amb l'Ajuntament amb l'ampliació de l'equip a 4 educadors/es.

Quina és la finalitat del projecte?

A través d'una acció socioeducativa es pretén recollir aquelles necessitats que tinguin els joves, derivar-los als diferents serveis que disposa la ciutat o crear alternatives amb altres projectes i/o generant espais d'oci

positiu. Tot realitzant un acompanyament en els seus itineraris personals, volem ser un referent per als i les joves al medi obert. També treballem per intentar donar altra mirada cap als joves a la resta de serveis i entitats que tenen entre altres, públic jove.

Quins són els destinataris?

Joves pratencs entre 12 i 20 anys més o menys. Tots els joves del municipi del Prat, tot i que tenim més relació i un treball més continu amb aquells joves que passen més hores al carrer, sense tenir un oci gaire definit.

Qui impulsa? L'administració, entitats o espais de treball comunitari?

El projecte està liderat per l'Oficina del Pla Jove sota unes línies de treball que es van definir per una inicial "Taula d'Inclusió Jove" en els inicis de les situacions conflictives i que des del 2016 es va transformar en la Xarxa PromoJove, eliminant l'exclusivitat de la inclusió i treballant per a la cohesió social i promoció de tots els projectes per a joves a la ciutat, així com generant accions conjuntes. Mensualment es troben els referents dels diferents departaments que treballen amb joves: Esports, Ciutadania, Salut, Policia Local, Serveis Socials, Educació, Pla Actuació Sant Cosme, Promoció Econòmica.

La intervenció queda emmarcada en tres línies d'actuació:

- 1. Anticipar propostes per generar o reorientar situacions que, per la presència i proximitat en els diferents col·lectius joves de la ciutat, puguin identificar-se com a tendències.
- 2. Prevenir situacions que, per les dades i experiències, estiguin presents en col·lectius joves i de les que es pot minimitzar la seva incidència.
- 3. Generar accions amb els vessants de desenvolupament d'itineraris personals, promoció dels serveis de la ciutat, així com de contenció de situacions i/o moments de crisi.

Cal destacar la importància de la implicació dels Serveis Socials, que ha estat clau des del principi de la nostra intervenció amb un referent de joves per fer el seguiment dels casos amb joves.

Quina és la metodologia de treball?

Si l'hem de resumir, podem dir que:

- Contactem amb els joves als espais públics
- Generem vincle
- Escoltem i recollim necessitats
- Donem alternatives fent de pont a altres serveis o generem nosaltres mateixos les activitats.
- Anticipem certes necessitats que els joves puguin tenir davant.
- Coordinem amb els diferents agents i departaments de l'Ajuntament, explicant el nostre projecte i establint una xarxa de treball.
- L'equip de treball està format per dues parelles educatives, dos homes i dues dones, que recorren el territori del Prat.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen de decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

La participació dels joves no es dona en la presa de decisions que afecten la base del projecte malgrat que és cert que a través de les seves demandes en espais informals s'han modificat aspectes importants del mateix per donar resposta a les seves necessitats. La participació directa l'exerceixen a través de la realització d'activitats que es construeixen des de l'inici amb ells: primer fan la demanda, es dissenya amb ells l'activitat, es fan grups de WhatsApp per millorar la comunicació i es decideix conjuntament on es fa l'activitat, quan es fa, què fa falta... Per exemple, es tria fer cuina, es defineix el grup i en comú es decideix què volen cuinar, es compra, s'elabora la recepta i es menja.

Aquestes activitats que genera el mateix projecte les anomenem *pròpies*, però també hi ha que dissenyem i construïm amb altres serveis i projectes o bé participem i/o fem difusió d'activitats de ciutat que són obertes a tota la població.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

En les activitats que duem a terme es treballa: la participació dels joves, el compromís, l'autonomia, les habilitats socials, els rols associats al gènere, el respecte als companys i als espais que utilitzen habitualment.

L'objectiu és afavorir espais de convivència i d'oci positiu, i implicar al jove en el seu procés de creixement, acompanyant-lo en la construcció del seu itinerari personal.

Les activitats pròpies que destacaríem són: cuina, perquè és la més demanada i la que millor valoren perquè gaudeixen durant l'elaboració del plat. Les activitats en col·laboració que més utilitzen són les sales d'estudi, on es fa suport i es tracta de millorar els hàbits d'estudi. Aquesta activitat va sorgir d'una iniciativa d'un grup de joves que demanaven un espai d'estudi a les tardes, l'Ajuntament pel gran volum de demanda va ampliar el servei que fins aleshores feia a les nits; el torneig de futbol sala és l'estrella, que s'organitza conjuntament amb l'ICI des del Pla d'Actuació Sant Cosme i que en les seves tres edicions no ha parat de créixer, tot i que s'adreça a un públic concret, atrau molts joves com a punt de trobada i que permet generar espais de relació.

De suport, podem destacar activitats i projectes de ciutat com la xerrada per a instituts de "No solo duelen los golpes", Pratijoc i Zona Jove Nadal, Festa Major, etc.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte?

Quins canvis es donen en l'àmbit personal? Col·lectiu? I comunitari?

L'impacte del projecte és un repte que tenim actualment, adaptar i millorar la recollida de dades per optimitzar la mesura de l'impacte real del projecte. La base de dades és amplia i ens permet definir amb quins joves treballem però ens falta visibilitzar els seguiments de les derivacions a altres serveis i com incideixen en els joves els processos d'acompanyament. L'impacte és difícil de mesurar, ja que influeixen moltes variables, algunes d'elles subjectives, a més de la nostra intervenció en les seves vides i el seu context. A més, són aspectes que es veurien a mig/llarg termini.

Si el projecte no existís el que perdríem és:

- Uns referents per a joves.
- Un acompanyament en el desenvolupament personal.
- Un suport als equipaments públics en la intervenció amb la població jove.
- Una xarxa de treball amb els diferents departaments. Es perdria transversalitat.

Per seguir construint el projecte, aquest any estem treballant en les coordinacions amb tots els instituts del municipi. També definirem la nostra intervenció en el marc del Projecte Zona Jove, que pretén generar espais i moments d'oci en el seu entorn per tenir una alternativa enriquidora respecte a l'oferta comercial arreu del territori.

7. PROGRAMA D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN EL MEDI OBERT D'IRUN, GUIPÚSCOA

Enllaç: <http://kabia.org/servicios/educacion-en-medio-abierto/>

Entrevistada: Elena Aycart és educadora social i coordinadora del projecte. Fa dinou anys que treballa en el programa d'educació en medi obert gestionat per l'entitat Kabia Elkartea per a l'Ajuntament d'Irun (Servei d'Intervenció Comunitària de l'àrea de Benestar social).

Per què sorgeix la iniciativa?

Es posa en marxa l'any 1999. Des del Consorci per a l'Educació Compensatòria i Formació Ocupacional de Guipúzcoa, organisme que impulsa projectes innovadors i amb un funcionament diferent. En el seu dia facilitava que els ajuntaments escollissin els programes que necessitaven i des del Consorci pagaven els salaris i des del consistori, les activitats. Irun va entrar en això. Amb el temps, van augmentar els ajuntaments i, arribat el moment, els ajuntaments van assumir totes les despeses. El Consorci va elaborar, amb els equips d'educadors i educadores i les entitats, un programa marc que s'ha anat adaptant i en el qual es basen actualment. Fins fa pocs anys s'ha comptat amb el suport d'una assessoria tècnica duta a terme per l'educador social Jesús Otaño, perquè tot caminés en la mateixa línia. Hi ha hagut un marc teòric i una metodologia comuna en tots els programes de Guipúscoa (hi ha arribat a haver 30 programes en 22 municipis).

A Irun va haver-hi un conflicte en uns baixos d'un col·legi. Un grup de joves s'hi ajuntaven per beure i el deixaven fet un fàstic. Una tècnica de l'àrea de Benestar Social va sentir a parlar del programa de carrer i el van activar. Els xavals van deixar de reunir-se allà, però va ser casualitat: nosaltres no vam arribar a fer res en aquells baixos.

No volíem que el projecte fos per apagar focs, així que calia donar-li la volta. Irun és fronterer, hi ha molta gent de pas, molta immigració; hi ha atur i la situació econòmica és complicada. En total són 64.000 habitants.

Quina és la finalitat del projecte?

Mantenim la del programa marc; en tots els concursos públics hem mantingut la finalitat inicial de Guipúscoa, que és la integració d'infants i adolescents en situacions de risc d'exclusió social en els contextos diferents en què viuen, la família, l'escola, etcètera. La idea és que s'integrin a la resta de contextos com la resta de la gent jove.

Qui en són els destinataris?

Els infants i adolescents, les seves famílies i els recursos i els serveis de la comunitat. La intervenció té una perspectiva comunitària, perquè és la comunitat mateixa la que va cobrint les necessitats que es van detectant.

Les treballadores socials d'atenció primària no estan als barris; estan centralitzades a l'Ajuntament i això dificulta que tinguin una perspectiva comunitària. Només hi ha un centre juvenil i, en l'àmbit infantil, hi ha dues ludoteques. La dificultat està en com generar moviment a Irun. En l'àmbit de ciutat, hi ha molts centres escolars per poder mantenir-hi un treball conjunt, però no hi ha gaires recursos i serveis per a la infància.

Qui l'impulsa? L'Administració, les entitats o els espais de treball comunitari?

El projecte s'impulsa des de l'Administració. Ara mateix són els ajuntaments els que el lideren. Treuen el servei a concurs públic cada dos anys i, alguna vegada, quatre, i escullen una entitat que presenta un projecte. És el nostre cas. Des del consistori tenen una tècnica del Servei d'Intervenció Comunitària que és responsable del programa i es consensuen amb ella les intervencions i es passen informes. Tenim molt suport a la comunitat; ens l'hem anat guanyat i ens dóna suport en el que hem anat fent. Per exemple, fa dos anys va haver-hi pressupostos participatius i van demanar augmentar el programa i, per aquest motiu, tenim gairebé la jornada completa.

Quina és la metodologia de treball?

Les dades ens diuen que el 2016 vam arribar a 22 grups, amb un total de més 400 persones treballant en grups diferents en un any. Som un equip de sis educadors/ores socials per a tot Irun. A tots els barris fem el mateix. Després, cada grup és un món i cada barri és un món. Tenim totes les tardes ocupades amb un grup o dos i, si no tenim grups, fem carrer. Tenim organitzat com trepitjar els barris. Hem dividit Irun en tres zones. Cada zona té dos educadors/ores i a cada zona prioritzem tres o quatre barris segons el moviment de xavals del carrer. A cada zona tenim una planificació segons els grups de xavals, que té un projecte educatiu individual, però que treballem en grup i, després hi ha les accions comunitàries, que tenen lloc a cadascuna de les zones.

Les accions comunitàries canvien segons la zona. Un exemple seria un espai obert on tots els dijous fem futbol. Això no ho considerem un grup, perquè cada dia pot canviar la gent que hi va. Està pensat per a xavals a qui els costa comprometre's cada setmana en un grup més tancat. A nosaltres, ens serveix per conèixer xavals nous, detectar dificultats i fer que es relacionin entre ells. D'aquí surten els campionats de futbol. Hi ha campionats de festes, de Nadal, etcètera, que es fan al carrer o al poliesportiu. El tècnic d'esports ens busca l'espai per poder fer-ho.

El campionat de festes es fa en un lloc públic en què hi ha problemes i queixes. I aquell dia tothom accepta el campionat de futbol i ningú no es pot queixar. A més, intentem que siguin els mateixos xavals els qui organitzen i dinamitzen l'activitat.

Ara també estem treballant en un altre barri on no es mouen gaires xavals pel carrer amb imatge negativa. És amb els xavals que són a la plaça i que han proposat pintar una porteria de futbol en una paret. Estem parlant amb l'AVV per demanar els permisos perquè ens deixin pintar la paret. I d'aquesta experiència surt la possibilitat de treballar això en altres zones d'aquest mateix barri. Hi ha altres tipus d'accions, que potser són més invisibles, en què unim les necessitats individuals que anem detectant. Un exemple seria el projecte que neix a partir de la relació amb la gent jove gitana: hi treballem, anem a casa seva i veiem les dificultats i les potencialitats personals i també les preocupacions de les mares. Unim aquestes necessitats a un programa de Càritas i generem una mena de formació sobre l'adolescència amb mares de llocs diferents. Això no tenia visibilitat al carrer.

I després hi ha tot el que té a veure amb els fòrums escolars. Es basa a tornar als professors el seu paper educatiu en relació amb els adolescents. En alguns instituts volen enviar a altres llocs els xavals amb els quals tenen algun conflicte. Nosaltres volem que siguin conscients de tot el treball que poden fer en el

temps que comparteixen amb ells. En els espais de treball que tenim amb el professorat intentem no parlar únicament d'un noi o noia. Parlem de tot el grup, de la globalitat del grup, dels reptes i, si podem compartir alguna informació específica, ho fem. És una anàlisi global, no només dels xavals. Encara que ho vam intentar no s'aconsegueix a tots els centres.

El primer pas és estar a la comunitat, conèixer el territori i que et coneguin. Saber per on es mouen els xavals, on s'asseuen les senyores, on hi ha les llaminadures. Hi ha un coneixement mutu.

Els passos següents s'entrellacen. Es tracta d'establir relacions educatives i crear propostes, amb infants, joves i famílies, i promoure que estableixin diversos espais de relació en la comunitat, amb altres recursos, altres serveis, etcètera; que es vegin entre si d'una altra manera.

La gran eina som nosaltres i l'activitat. L'eina és un mitjà, no és la finalitat. No es tracta d'ocupar espai, sinó de crear territori. És estar amb la gent en la vida quotidiana de les persones. És formar part de la seva vida. Això ho podem concretar en dos blocs. El primer és la gestió que suposa escriure-ho, dissenyar-ho i coordinar-nos; i el segon és la intervenció, que són els projectes educatius individuals, grupals i comunitaris.

Les persones que utilitzen l'espai públic participen en decisions que afecten el projecte?

Quins són els mecanismes de participació en el projecte?

Passa tota l'estona. De vegades és una combinació. Les accions que fem en un espai educatiu individual tenen implicacions en el marc més general, tot i que, de vegades, no en som conscients. De tota manera, intentem treballar els espais individuals el mínim possible. Sempre es porta a terme en grup.

El que té a veure amb el grup i és comunitari ho consensuem amb el grup segons la seva edat i maduresa. Si no és prou madur, comencem amb una oferta d'activitats. I després, progressivament, anem agafant capacitats i anem consensuant-ho amb el grup.

En l'àmbit comunitari, es proposa el que surt dels xavals. També es repeteix en les primeres fases. Si portem tot un barri nou i l'hem d'activar, fem activitats de mostra de l'oferta pròpia. A partir d'aquí, en generem amb ells.

Quins són els continguts de treball? Hi ha alguna activitat estrella?

Activitats esportives, lúdiques, artístiques, culturals, comunitàries, sortides de dia i campaments de dos, tres o quatre dies. Parkour, futbol, murals, patinatge, jocs i tallers, arreglar un futbolí. Depèn de cada grup. El futbol és el que més fem. És l'activitat més accessible; no implica compromís, però per a processos educatius dels espais de futbol treballem altres dinàmiques i intentem diversificar.

Les activitats estrella són les excursions en períodes de vacances, quan anem a dormir fora. De vegades, tornem amb esbrincades. És un espai on hi ha més aspectes educatius per treballar i es genera una relació diferent. Les fem perquè nosaltres volem. Intentem compensar les activitats. Intentem no quedar-nos dins dels locals. I intentem fer molt carrer perquè se'ns vegi i per relacionar-nos més amb la comunitat.

Quin impacte té? Què passaria si no existís el projecte? Quins canvis tenen lloc en l'àmbit personal? I en el col·lectiu? I en el comunitari?

Si el projecte no existís, l'run estaria molt pitjor. Els xavals estarien pitjor. Nosaltres connectem persones, llocs i recursos. Els connectem entre si. Per tant, hi hauria més desconexió. Ara la gent es coneix més: per exemple, un centre escolar amb ludoteca, amb els Serveis Socials. Es perdria la connexió entre les persones i les comunitats i també la major sensibilitat cap als adolescents i els plantejaments educatius.

TAULA COMPARATIVA ENTRE ELS PROJECTES I LES PREGUNTES REALITZADES

	A les places!	Fes Kiosk!	El Rec Comtal es mou!	Franja Besòs de Barcelona	A Peu de Carrer	Joves al MO del Prat de Llobregat	Programa Irun
Naixement	Any 2011. Aprofitar el potencial de l'espai públic	Any 2015. Aprofitar el potencial de l'espai públic.	Any 2017. Aprofitar el potencial de l'espai públic i gestionar un conflicte. També treballa situacions de vulnerabilitat social.	Any 2009. Situacions de vulnerabilitat social.	Any 2003. Situacions de vulnerabilitat social. Arribar a persones amb les quals no es té contacte.	Any 2014. Gestionar dinàmiques i conflictes que afectaven equipaments públics.	Any 1999. Gestionar un conflicte concret i treballar sobre situacions de vulnerabilitat social.
Finalitat	Generar moviment positiu. Treballar per a la convivència.	Generar moviment positiu. Permetre l'accés a tothom. Construir relacions i convivència.	Generar cohesió, identitat i construir convivència. Activitat econòmica des del barri i per al barri.	Construir relacions i convivència. Construir projectes comuns i participar en la vida comunitària.	Actualment és agent derivador. En segon terme, construir relacions i convivència. Construir projectes comuns i participar en la vida comunitària.	Amb base socioeducativa es volen recollir les necessitats de la gent jove i donar-los alternatives.	Integració d'infants i adolescents en situació de risc d'exclusió social en els diversos contextos on viuen: escola, carrer, família, etcètera.
Destinataris	Infància i adolescència i altres agents de la comunitat.	Tothom que estigui a l'espai públic. Molta activitat amb la infància. També els diversos agents de la comunitat.	Tothom que estigui a l'espai públic. Molta activitat amb la infància. També els diversos agents de la comunitat.	Joves de la Franja Besòs de 16 a 25 anys, tot i que es treballa amb menors de 16 anys. També els diversos agents de la comunitat.	Està en un moment de canvi: de només infants i adolescents, passa a tota la població.	Tota la gent jove del municipi d'entre 12 i 21 anys aproximadament.	Infància, adolescència i família i, alhora, tots els agents de la comunitat amb els quals s'estableix vincle.
Qui l'impulsa	Ajuntament de Granollers. Amb suport dels agents de la comunitat.	L'impulsa l'associació Circula Cultura (set joves educadors socials) amb el suport de la xarxa associativa del barri de Marianao i l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.	L'associació de veïns i veïnes en el marc d'una taula comunitària amb administracions, serveis i altres entitats de dos municipis.	L'Ajuntament de Barcelona, i es gestiona a través d'una fundació. Necessita el teixit comunitari per poder funcionar.	Fundació Casal l'Amic, Ajuntament de Tarragona i Sinergia.	L'impulsa el Departament de Joventut del Prat de Llobregat, amb feina de transversalitat.	Des del Consorci per a l'Educació Compensatòria –organisme que uneix la Diputació i també l'Ajuntament. El gestiona una associació, amb el suport del teixit comunitari.

TAULA COMPARATIVA ENTRE ELS PROJECTES I LES PREGUNTES REALITZADES

	A les places!	Fes Kiosk!	El Rec Comtal es mou!	Franja Besòs de Barcelona	A Peu de Carrer	Joves al MO del Prat de Llobregat	Programa Irún
Metodologia	Treball de procés. S'inicia amb un diagnòstic compartit i els infants i els agents comunitaris s'involucren en tot el procés.	Treball de procés. Generar relació amb la gent que està a la plaça. Ofereixen activitats pròpies i les que surten de la relació amb el veïnat. Posen el jovent en relació amb la xarxa comunitària.	Treball de procés. Generar relació amb la gent que està a l'espai públic. Ofereixen activitats pròpies i les que surten de la relació amb el veïnat. Posen el jovent en relació amb la xarxa comunitària.	Treball de procés. Generar relació amb la gent que està a la plaça. Ofereixen activitats pròpies i les que surten de la relació amb el veïnat. Posen el jovent en relació amb la xarxa comunitària.	Treball de procés. Generar relació amb la gent que està a la plaça. Ofereixen activitats pròpies i les que surten de la relació amb el veïnat. Sobretot deriven i, en menor grau, posen el jovent en relació amb la xarxa comunitària.	Treball de procés. Generar vincle i construir propostes amb el jovent, alhora que se'l vincula a diversos serveis. Posen el jovent en relació amb la xarxa comunitària.	Treball de procés. Generar relació amb la gent que està a l'espai públic. Ofereixen activitats pròpies i les que surten de la relació amb el veïnat. Tenen una metodologia comuna per a tot Guipúscoa. Projectes educatius individuals, grupals i comunitaris.
Participació	En projectes concrets, en totes les fases; i, en la majoria dels casos, en el diagnòstic inicial. Tenen estructura i espais.	En activitats concretes. No tenen estructures ni espais.	En activitats concretes. Tenen espai i estructura de participació per decidir línies generals del projecte.	En activitats concretes, en totes les fases. Tenen estructura i espais.	En activitats concretes, en totes les fases. Tenen estructura i espais.	En activitats concretes, en totes les fases. Tenen estructura i espais.	En activitats concretes, en totes les fases. Tenen estructura i espais.
Activitats	Artístiques, esportives, etcètera, depenent del barri i del diagnòstic. Com a activitat, treballat de forma participativa amb els infants.	Continguts culturals i artístics. Contacontes, presentació de llibres, cinema a la fresca. Tenen una línia de recuperació de la memòria històrica.	Culturals, recollides de fotografies, passi de documentals, xerrades, futbol, voleibol i jocs tradicionals, tallers de menjar saludable, nius d'ocells, etcètera. Tenen una línia de recuperació de la memòria històrica.	Llenguatges artístics, <i>rap</i> , <i>urban dance</i> , grafitis, perruqueria, Instagram, Play Station, el calendari festiu, etcètera.	Llenguatges artístics, futbol, maquillatge, jocs populars, lectura, etcètera.	Cuina, cinema, treballs manuals, polseres, bufandes, estampació de roba, sortides en bicicleta a la platja, patinatge, futbol i hàbits d'estudi.	Activitats esportives, lúdiques, artístiques, culturals, comunitàries, sortides de dia i campaments de dos, tres o quatre dies.

TAULA COMPARATIVA ENTRE ELS PROJECTES I LES PREGUNTES REALITZADES

	A les places!	Fes Kiosk!	El Rec Comtal es mou!	Franja Besòs de Barcelona	A Peu de Carrer	Joves al MO del Prat de Llobregat	Programa Irún
Impacte	Plataforma per generar convivència. Espai de proximitat per a l'equip de Serveis Socials amb el territori.	Lloc de referència, via de comunicació, eina per crear xarxa.	Espai de referència, identitat comuna, llaços comunitaris, arribar a població amb la qual no es tenia relació, espai més cuidat i menys conflictivitat.	Espais de protecció i cures. Espai de creació de convivència i xarxa comunitària. Nexa amb la comunitat educativa i amb el barri. El jovent com a protagonista del territori. El projecte com a antena i eina d'acció directa per a la resta de serveis i entitats del territori.	Antena al territori. Detecta casos que poden quedar desatesos. Prevenció de casos de risc. Espai de creació de convivència i xarxa comunitària.	Un referent en el qual poden confiar i transmetre una sèrie de necessitats. Anticipar, prevenir i generar accions per donar respostes a les necessitats dels joves. Un suport als equipaments. Una xarxa de treball. Optimització de recursos.	Espai de connexió entre llocs i recursos. Espai de creació de convivència i xarxa comunitària. Nexa amb la comunitat educativa i amb el barri.

CONCLUSIONS

Per fer aquest apartat ens endinsarem en cadascuna de les preguntes que hem desenvolupat i en els punts de trobada o divergència entre els projectes. Per acabar, explicarem els elements clau que hem detectat.

Per què sorgeix?

Troblem que hi ha quatre motius principals pels quals neixen els projectes.

- L'existència d'un conflicte sobre el qual es vol actuar d'una forma diferent.
- L'oportunitat i les potencialitats que té el treball a l'espai públic.
- Situacions de vulnerabilitat de drets i de desigualtat social.
- La capacitat d'arribar a persones amb les quals no es té contacte.

En el primer cas, trobem com a exemple el programa del Prat de Llobregat amb dinàmiques de relació difícils de gestionar als centres cívics; el d'Irun, on expliquen que el motiu pel qual van iniciar el projecte va ser un grup de joves que bevien a l'espai públic; o el del Rec Comtal, entre Montcada i Reixac i Nou Barris, on hi ha una utilització abusiva de l'espai a l'estiu que genera problemes de convivència.

El segon cas, en el qual es volen potenciar les oportunitats del treball a l'espai públic, el veiem exemplificat amb la realitat del projecte "A les Places!", que planteja com de desaprofitades estan les places a l'estiu, i també quan les educadores de "Fes Kiosk!" de Sant Boi de Llobregat ens expliquen la voluntat d'explorar l'espai públic des de l'educació social.

El tercer cas l'expliquen d'una forma molt clara en el projecte de la Franja Besòs i el programa d'Irun, que volen incidir en les condicions de vida de les persones amb les quals treballen. I el quart cas ens l'il·lustra "A Peu de Carrer" de Tarragona, quan explica la seva funció com a antena i per arribar a persones que, tot i necessitar-ho, poden no entrar en contacte amb cap servei per desconeixement. Ho plantegen des del dret de les persones a poder accedir a aquests recursos i serveis.

La finalitat del projecte

La finalitat dels projectes és tan àmplia com la realitat sociocultural on es troben. Tot i això, podem explorar elements comuns. En la majoria dels casos, es vol aconseguir que l'espai públic sigui accessible per a tothom i que generi relacions positives entre les persones que l'utilitzen. La realització d'activitats és una eina per provocar millores en les maneres de relacionar-se i utilitzar carrers, places, parcs, etcètera, alhora que vol donar espais per a la inclusió social i el dret a participar en la comunitat a tothom en general i en concret a les persones que es trobin en situacions de desigualtat social. Després apareixen més objectius o impactes que no estaven previstos.

La base dels projectes és aconseguir que hi hagi una coexistència respectuosa entre les persones que utilitzen l'espai públic i, en la mesura que sigui possible, apropar-se a una interrelació i, per tant, a una convivència i un coneixement mutu. Aquesta segona part es veu com un repte. La convivència respon a un treball lent i respecte al qual s'han de construir uns objectius assumibles. En definitiva, cal construir comunitat i generar xarxa social.

Alguns dels projectes també fan referència a generar una identitat col·lectiva i a la recuperació de la memòria històrica de l'espai, com és el cas d'"El Rec Comtal es mou!" o "Fes Kiosk!". I, concretament, el projecte del Rec Comtal verbalitza que vol generar ocupació entre la gent jove del territori.

Els destinataris

Els destinataris són tan diversos com les persones que utilitzen l'espai públic. Tot i això, trobem alguns projectes que se centren en la franja d'edat d'adolescència i joventut. Alguns estan pensats per als qui

tenen una situació de vulnerabilitat, com “A Peu de Carrer”, i altres, per a totes les persones joves del municipi, com el del Prat de Llobregat. Alhora, hi ha un punt comú entre la majoria d'experiències i és el potencial que ofereix treballar amb la infància. Els motius són diversos. D'una banda, permet arribar a les famílies i, per tant, treballar amb els adults; i, de l'altra, quan es duen a terme activitats amb infants, totes les persones presents intenten que la situació sigui la més còmoda i amable per als nens i nenes i, per això, les dinàmiques sempre són en positiu. Ho explica clarament el projecte del Rec Comtal quan diu que els pares i les mares deixen de ser simples consumidors o consumidoras per implicar-se més: deixen de ser *domingueros*.

Tots els projectes consideren que en són beneficiaris els agents que formen la comunitat. Serveis Socials, escoles o associacions veïnals en són alguns exemples. Aquests agents poden veure com augmenta la relació amb altres veïns i veïnes, alhora que poden arribar a persones o col·lectius amb els quals no tenien relació per diversos motius. És interessant veure com, en el projecte d'Irun o el del Rec Comtal, es relacionen amb els veïns i veïnes de cultura gitana; el de Baró de Viver planteja que es poden trencar estigmes i posar en positiu la mirada de determinades entitats cap al jovent amb què es treballa i la dels joves cap a les entitats; i “A Peu de Carrer” afirma que arriben a una població que no acudia a cap recurs i que tampoc prenia la iniciativa d'acudir-hi.

Qui l'impulsa?

En la majoria dels casos, els projectes estan impulsats per l'Administració, tot i que el paper de la comunitat és fonamental per fer que arregli. Quan parlen de comunitat es refereixen a entitats, serveis, professionals i veïnat a títol individual. Cada experiència té una composició diferent, però destaquen que aquesta interrelació té un paper important.

Troblem com a cas especial el projecte d'Irun, perquè neix d'una política pública impulsada des de la província i que inclou una proposta metodològica i un acompanyament temporal. En l'altre extrem, tenim el projecte del Rec Comtal, que neix des d'una iniciativa veïnal i genera una taula comunitària amb entitats i administracions per treballar amb una lògica de corresponsabilitat, i també el cas particular de “Fes Kiosk!”, que neix des d'una iniciativa d'estudiants d'universitat i la seva associació, que aprofita un concurs d'espais buits de l'Ajuntament.

En tots aquests projectes el paper de la comunitat és essencial perquè puguin funcionar. Tots els casos evidencien la necessitat de participar en espais comunitaris que ja existeixen per poder ser coneguts i també conèixer la realitat del territori. En alguns casos, aquest paper és absolutament essencial, com a Irun, on aconseguixen ampliar el projecte gràcies al fet que els veïns i veïnes el presenten als pressupostos participatius del consistori, o bé en el projecte “A les Places!”, on construeixen un diagnòstic compartit amb les entitats, el veïnat i el servei del barri on duen a terme el projecte. D'altra banda, “A Peu de Carrer” de Tarragona és el que planteja que el paper de la comunitat és molt petit.

També hem de destacar el funcionament transversal entre departaments de l'ajuntament que té lloc en projectes com “A les Places!” de Granollers o el del Prat de Llobregat.

La metodologia de treball

Aquest és un dels elements més interessants. En tots els casos tenen molt present el fet de desenvolupar les accions des de la persona, el grup i la comunitat, com si es tractés de tres cercles concèntrics. Alhora, podem veure dos àmbits diferenciats. D'una banda, hi ha una metodologia per construir el projecte global i, de l'altra, una metodologia de construcció de vincle educatiu i de relacions personals.

Generalment, hi ha un equip educatiu que coordina el procés, el pla de comunicació i les trobades, i que posa en relació la part tècnica i la política. Són l'antena del territori que detecta els potencials, els límits i les propostes que es poden tirar endavant.

En la construcció del projecte global, trobem els passos següents:

- El procés s'inicia amb un petit diagnòstic del territori. S'utilitzen eines com les entrevistes, els sociogrames, les observacions, les reunions comunitàries, etcètera. L'educadora d'Irun el defineix com estar a la comunitat, conèixer el territori i que et coneguin. Això va des de saber per on es mouen els xavals fins on s'asseuen les senyores o on hi ha les botigues de laminadures. No es tracta d'ocupar espai, sinó de crear territori. És estar amb la gent en la vida quotidiana. És formar part de la seva vida. Els passos següents a vegades s'entrellacen.
- Es pot fer un apropament a aquestes persones i entitats, xerrar-hi, presentar el projecte i, fins i tot, fer una proposta d'activitats que permeti generar relació i així recollir informació d'interessos i necessitats i obrir un espai de treball conjunt des de la corresponsabilitat. Les activitats són diverses i, a vegades, van lligades a com és l'espai: des de lectures amb contacontes al projecte del Kiosk o tallers de nius per a ocells al Rec Comtal o altres de més generals, com el rap, la fotografia, els grafitis, etcètera. Com a activitat estrella destaca el futbol, tot i que també planteja reptes de treball, com el fet que majoritàriament s'arribi a un públic masculí.
- Una vegada s'ha generat un cert vincle i una relació, es planteja un treball comú en el qual les persones i els grups adquireixen més habilitats i assumeixen més responsabilitats. Així, les propostes que es desenvolupen es treballen amb les mateixes persones que passen per l'espai públic, les quals entren a formar part del projecte. En alguns casos ho fan des de la planificació fins a l'avaluació final. En la majoria d'ocasions, es considera que l'activitat estrella és la que es desenvolupa amb la participació, en totes les fases, de les persones que utilitzen l'espai i que respon a una lògica de procés.
- Les experiències entrevistades plantegen que cal tenir en compte les particularitats de les persones amb les quals es treballa i que no es poden fer propostes homogènies per a tothom. El repte és tenir en compte l'especificat de la persona i les dinàmiques de grup i veure com això passa a l'espai de convivència dins de l'àmbit comunitari.
- El llac comunitari es desplega de formes diferents, com, per exemple, en la construcció global de la proposta, en l'aterratge de les primeres accions, en la construcció d'activitats i en les valoracions de millora. En la majoria dels casos, tal com hem dit amb anterioritat, es posen en contacte les persones i els grups amb espais comunitaris. A partir de l'acció a l'espai públic s'obre una connexió directa amb diversos agents del territori (serveis, entitats, persones no associades, etcètera) que permet construir des de veus i mirades diverses i, per tant, de forma complexa. Un altre exemple seria el projecte de dinamització de Franja Besòs, que explica que diversos agents del territori decideixen treballar el consum de tòxics d'un grup de joves de forma coordinada. Socialitzen la solució i, de cop i volta, es tracta el mateix tema amb una metodologia comuna de treball en espais diferents de socialització d'aquest grup de joves (escola, futbol, carrer, etcètera).

En la construcció del vincle socioeducatiu, trobem aquests aspectes:

Un dels elements bàsics que es desprenen dels projectes de medi obert és la construcció del vincle i l'acompanyament socioeducatiu. És una manera de fer clarament compartida. És a la jornada sobre acompanyament d'adolescents en medi obert (<https://jornadaacompanyament.wordpress.com/>) on han aprofundit en la relació i el vincle des de mirades diferents. La jornada ja té sis edicions i està impulsada per professionals amb la complicitat d'entitats, administracions i universitats. De la relació directa que té lloc en els projectes entrevistats es desprenen alguns elements comuns. Els expliquem a continuació.

- El contacte: En el primer cas, s'entra en relació a través d'una conversa d'una estona al parc, on hi ha una presentació del projecte i d'allò que s'hi fa. Si ja els coneixen, els pregunten pel seu estat, per la seva família, pel germà, pel gos. Si és possible, se'ls convida a fer petar la xerrada, a apropar-se a algun dels equipaments amb els quals es treballa o a alguna de les activitats que hi ha programades. Se'ls llença la proposta i són lliures d'agafar-la. S'hi va insistint i com més se'ls coneix, més fàcil és generar propostes.

- La confiança: S'ha de consolidar i mantenir. Els educadors i educadores en medi obert són referents i, quan les persones amb les quals treballen els pregunten coses de temes diversos, això és un indicador d'aquesta proximitat. S'ha d'evitar jutjar la persona amb la qual es treballa i s'ha d'intentar acompanyar-la perquè ella mateixa prengui decisions. Aquest acompanyament es pot fer per una situació personal de vulnerabilitat, com ara el consum de tòxics, o bé per a la construcció d'un projecte més ampli, com un acte per a la festa major.
- La derivació: En alguns casos es deriva a altres serveis. Si es fa així, l'equip de professionals recomana no fer-se pesat per tenir una retroacció de com ha anat. És important estar present i reforçar sense entrar en la intimitat. Si el jove o la jove vol, ja informará l'educador.
- La comunitat: En el pas comunitari, es tracta d'acompanyar les persones i el grup en l'elaboració de la proposta que volen portar a terme i, d'altra banda, els serveis i les entitats que es vol posar en relació. És el projecte d'Irun el que dona molta importància a treballar la mirada sobre els adolescents i la gent jove que tenen els professionals de cada servei com, per exemple, l'institut.

La participació

En el punt anterior es veu d'una manera molt clara com els equips educadors intenten construir algunes de les activitats d'una forma participativa en totes les fases del procés, des del diagnòstic, la planificació, l'execució i la valoració. La majoria tenen espais i estructures perquè hi tingui lloc la participació, tot i que no es fa sobre la base del projecte. Hi ha una intencionalitat educativa. Aquestes accions les combinen amb altres que són guiades o programades directament per l'equip. Hem de destacar que el projecte d'"El Rec Comtal es mou!" disposa d'un espai comunitari que defineix les línies generals del projecte.

L'impacte del projecte

Sobre l'impacte també trobem diversos punts comuns. La pregunta de l'entrevista feia referència a saber tot allò que es perdria al territori si no existís el projecte. D'aquesta manera, hem trobat quin consideren que és l'impacte.

A continuació mostrem els impactes en positiu en forma de llista:

- Es genera identitat comunitària, sentiment de pertinença i estima.
- L'espai públic està més cuidat, hi ha menys conflictivitat i hi tenen lloc dinàmiques més constructives i positives.
- Es generen plataformes que permeten la convivència i fer barri; el veïnat, els grups i els agents de la comunitat són els protagonistes.
- Permet que es generin coses inèdites i viables, altres maneres de fer, entendre i viure el carrer, la plaça, l'espai públic.
- Es connecten persones, llocs i recursos.
- S'optimitzen i s'aprofiten recursos que hi ha al territori.
- Equips com els de Serveis Socials es converteixen en referents al barri. Guanyen visibilitat de cara a la comunitat.
- Generen nexes amb la comunitat educativa, instituts, escoles, etcètera.
- Són antenes i eines d'acció directa per a la resta de serveis i entitats del territori.
- Són espais de protecció i cura on les persones entraran en relació amb el territori.
- S'arriba amb més facilitat als veïns i veïnes que estan organitzats, als que no ho estan i a aquells amb qui no es tenia un contacte previ.
- Els equips educatius són referents de les persones amb les quals treballen.

Elements clau

Tot apunta al fet que el medi obert és un espai molt potent per a l'acció socioeducativa amb perspectiva comunitària. Fins i tot podem afirmar que aquesta perspectiva és necessària en el treball en medi obert. Elena

Aycart (2014), educadora a Irun, afirma que aquesta relació dona lloc al binomi comunitari - medi obert, en el qual tots dos àmbits es converteixen en requisit previ i en resultat l'un respecte de l'altre.

També podem veure d'una manera molt clara que les persones destinatàries i beneficiàries d'aquest tipus de projectes són la seva població diana, igual que ho són els serveis, administracions i entitats amb els quals entren en relació. Per tant, és molt important passar d'una lògica d'oferir/demanar serveis a construir d'una manera conjunta des d'una perspectiva comunitària i de corresponsabilitat. Passem del servei al fet comú i això permet trencar inèrcies i dinàmiques més individualistes i tancades.

Si iniciem una proposta en aquest sentit, hauríem de tenir present la lògica de treball amb la persona, el grup i la comunitat, que permet la construcció de relacions educatives amb una mirada àmplia i que posa en joc els diversos actors que la poden portar a terme. Alhora, cal activar una metodologia de treball que permeti generar un vincle i un acompanyament educatiu basat en relacions interpersonals i de territori, en el qual l'equip professional exerceix un paper de detector de necessitats, de connector i de creador de confiança.

Els professionals de Guipúscoa, amb més de dinou anys d'experiència, aportaven la seva reflexió conjunta al Congrés Estatal d'Educació Social celebrat a València l'any 2012, i hi plantejaven que l'acció s'ha de dur a terme:

- Des del coneixement del territori.
- Amb una presència constant, activa i disponible a la comunitat.
- En la vida quotidiana, formant part de la comunitat en la qual s'actua.
- Detectant i visualitzant necessitats i potencials socials.
- Identificant èxits i dèficits en el funcionament dels sistemes.
- Desenvolupant la intervenció en diversos espais.
- D'una manera integral, sense respostes fragmentades.
- Responsabilitzant les persones i la comunitat.
- Proposant i promovent respostes globals.
- Afavorint canvis i millores socials.

També serà important, a l'hora de començar una proposta d'aquest tipus, tenir present les persones professionals i els projectes que han generat coneixement, literatura i mètode respecte a aquesta qüestió. Són referents al nostre territori el col·lectiu professional de medi obert del Col·legi d'Educa-dores i Educadors Socials de Catalunya (CEESC) o la jornada d'acompanyament d'adolescents en medi obert que comentàvem anteriorment.

Seria interessant investigar metodologies participatives i de processos col·lectius i aprofundir-hi per veure quins són els mecanismes i les circumstàncies que permeten el desenvolupament i l'establiment òptim de les metodologies que explicàvem. Tal com afirmàvem alguns dels projectes entrevistats, és necessari crear i compartir eines de registre i de seguiment de l'acció que es porta a terme. En definitiva, cal la creació d'eines per mesurar els indicadors, l'impacte i les transformacions que aconseguixen aquest tipus de projectes.

Es dibuixen reptes de l'acció socioeducativa i del treball comunitari, com la diversitat de mirades i perfils en la construcció de propostes o el fet de donar a conèixer aquesta metodologia en l'àmbit social amb una mirada conjunta de medi obert i acció comunitària.

En definitiva, l'acció socioeducativa en el medi obert i el treball comunitari formen una parella de ball inseparable. Una atorga sentit a l'altra.

BIBLIOGRAFIA

- De Boevé, E i P. Toussaint. *El lugar de la acción colectiva en la educación de calle* (en castellà). Dynamo International Street Workers Network: Brussel·les, 2012.
- Bauman, Z. *Los retos de la educación en la modernidad líquida*. Barcelona: Gedisa. Colección "Pedagogía Social", 2007
- Aycart, E. "*Perspectiva comunitaria en la intervención socioeducativa con niños-as y adolescentes en situación de riesgo de exclusión social - Programas de educación en medio abierto en Gipuzkoa*". *Educación Social en situaciones de riesgo y conflicto en Iberoamérica*, pàg. 87-98. Universidad Complutense de Madrid: Madrid, 2014
- Col·laboradors de Viquillibres, "Guia Jove", *Viquillibres, la biblioteca de llibres de text i manuals lliures*, https://ca.wikibooks.org/w/index.php?title=Guia_Jove&oldid=61072 (consultat el 15 de novembre de 2017).
- D. A. "*Vigencia y modernidad de la calle como espacio de la intervención socioeducativa*". VI Congreso Estatal de Educación Social, València, 2012.

